

Minulý čas

Termíny:

tr: belirli geçmiş zaman, bilinen/görülen geçmiş zaman, *dili g. zaman*

cs: minulý čas určitý, spona minulého času

en: past tense, past copula

biblio:

Göksel, Kerslake 2005, 285-286, 288-289

Ketrez 2012, 97-98

1. Minulé časy

přípona	příklad	překlad
-di	<i>gitti</i>	„šel“
-miş	<i>gitmiş</i>	„(prý) šel“
-yordu	<i>gidiyordu</i>	„(právě v tu dobu) chodil“
-ecekti	<i>gidecekti</i>	„měl v plánu jít“
-erdi	<i>giderdi</i>	„chodíval / šel by“
-mişti	<i>gitmişti</i>	„(už, už dávno) šel“

2. Minulý čas určitý slovesný

Přípona minulého času má formu *-di* spolu s osobními koncovkami a připojuje se přímo za kmen slovesa. Po neznělých souhláskách (*f, s, t, ç, p, ş, h, k*) podstupuje přípona asimilaci znělosti na *-ti*.

	-di	-dü	-dı	-du
1sg	<i>geldim</i>	<i>gördüm</i>	<i>açtım</i>	<i>okudum</i>
2	<i>geldin</i>	<i>gördün</i>	<i>açtın</i>	<i>okudun</i>
3	<i>geldi</i>	<i>gördü</i>	<i>açtı</i>	<i>okudu</i>
1pl	<i>geldik</i>	<i>gördük</i>	<i>açtık</i>	<i>okuduk</i>
2	<i>geldiniz</i>	<i>gördünüz</i>	<i>açtınız</i>	<i>okudunuz</i>
3	<i>geldi(ler)</i>	<i>gördü(ler)</i>	<i>açtı(ler)</i>	<i>okudu(ler)</i>

	neg	Q	negQ
1sg	<i>gelmedim</i>	<i>geldim mi?</i>	<i>gelmedim mi?</i>
2	<i>gelmedin</i>	<i>geldin mi?</i>	<i>gelmedin mi?</i>
3	<i>gelmedi</i>	<i>geldi mi?</i>	<i>gelmedi mi?</i>
1pl	<i>gelmedik</i>	<i>geldik mi?</i>	<i>gelmedik mi?</i>
2	<i>gelmediniz</i>	<i>geldiniz mi?</i>	<i>gelmediniz mi?</i>
3	<i>gelmediler</i>	<i>geldi(ler) mi?</i>	<i>gelmedi(ler) mi?</i>

Osobní koncovky se od koncovek v přítomném čase liší (především v 1. plurálu – „my“ – *geliyoruz x geldik*).

	geçmiş z.	şimdiki z.
1sg	<i>geldim</i>	<i>geliyorum</i>
2	<i>geldin</i>	<i>geliyorsun</i>
3	<i>geldi</i>	<i>geliyor</i>
1pl	<i>geldik</i>	<i>geliyoruz</i>
2	<i>geldiniz</i>	<i>geliyorsunuz</i>
3	<i>geldi(ler)</i>	<i>geliyor(lar)</i>

P1 *Yağmur yağdı.*
„Pršelo.“

P2 *Dün TRT’de izledim.*
„Včera jsem to viděl na TRT.“

P3 *İlk ne zaman tanıştık?*
„Kdy jsme se poprvé poznali?“

P4 *Egemen Bağış iki hafta önce Türkiye’nin büyükelçisi oldu.*
„Egemen Bağış se stal dva týdny zpátky velvyslancem Turecka.“

P5 *Geçen gitarımı çok sesli çaldım ve komşularım şikayet ettiler.*
„Pár dní zpátky jsem hrál na kytaru moc nahlas a sousedi si stěžovali.“

P6 *Babaannenim aradın mı?*
„Zavolal jsi babičce?“

3. Minulý čas určitý jmenný

Příponu minulého času je možné klást i za ostatní slovní druhy (kromě spojek a částic). Pravidla tvarosloví se liší od slovesné přípony. Pokud se připojuje za slovo končící na samohlásku vkládá se souhláska *y*. Otázka se tvoří tak, že se připojuje osobní koncovka na tázací částici (a i tam se tedy vkládá *y*). Plurál lze tvořit dvěma způsoby.

	-di	-ydi	neg	Q
1sg	<i>gençtim</i>	<i>hastaydım</i>	<i>g. değildim</i>	<i>g. miydim?</i>
2	<i>gençtin</i>	<i>hastaydın</i>	<i>değildin</i>	<i>miydin?</i>
3	<i>gençti</i>	<i>hastaydı</i>	<i>değildi</i>	<i>miydi?</i>
1pl	<i>gençtik</i>	<i>hastaydık</i>	<i>değildik</i>	<i>miydik?</i>
2	<i>gençtiniz</i>	<i>hastaydınız</i>	<i>değildiniz</i>	<i>miydiniz?</i>
3a	<i>gençti(ler)</i>	<i>hastaydı(lar)</i>	<i>değildi(ler)</i>	<i>genç miydi(ler)?</i>
3b	<i>gençlerdi</i>	<i>hastalardı</i>	<i>değillerdi</i>	<i>gençler miydi?</i>

Historicky se jedná o pomocné sloveso „být“ *idi* a výjimečně je stále možné spatřit zápis odděleně.

- P7 *Hastaydım.* „Byl jsem nemocný.“ *⁹Hasta idim.* „Já byl nemocen (arch.).“
- P8 *O fotoğraf baya komikti, orada henüz küçüktüm.* „Ta fotka byla dost vtipná, byl jsem na ní ještě malý.“
- P9 *Dün yağmur yoktu.* „Včera nebyl déšť.“
- P10 *Kimdi? Kim yaptı? Siz miydiniz?* „Kdo to byl? Kdo to udělal? To jste byli vy?“

- P11 *Beş kişi değil miydik, nereye gitti Fatma?* „Nebylo nás pět? Kam šla Fatma?“

Minulý čas je často možné vidět i za pádovou příponou lokativu, případně i za záložkami.

- P12 *Evin ve arabanın anahtarı arabadaydı. Montunun cebindeydi.* „Klíče od domu a od auta byly v autě. Byly v kapse od bundy.“
- P13 *Son kez nerede gördüm? Aaa evet, dolabın içindeydi.* „Kde jsem to viděl naposledy? Aaa ano, bylo to ve skříni.“
- P13 *Arı gibiydin, çalışkandın, ne oldu?* „Byl jsi jako včelka, pilný, co se stalo?“

